

Asia: VN/7196/2021

Lausuntopyyntö naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen ja sen valmistelun rangaistavuuden selkeyttämistä, tapon syyteoikeuden vanhentumista ja lapsensurman kumoamista koskevasta HE-luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomista koskevat kommentit ja huomiot

Hallituksen esitys tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen selkeämmäksi rangaistavuudeksi on erittäin tervetullut ja tärkeä muutos nykytilaan. Toteutuessaan esitys vahvistaa merkittävästi tyttöjen sukuelinten silpomisen läpikäyneiden oikeuksia ja tehostaa tekijöiden rikosvastuun toteutumista.

Ihmisoikeusliitto on toiminut tyttöjen sukuelinten silpomisen torjumiseksi Suomessa yli 20 vuotta. Teemme läheistä yhteistyötä eri riskiryhmien kanssa ja olemme olleet merkittävässä roolissa kansallisten, silpomisen torjumiseen tähtäävien toimien vaatimisessa, suunnittelussa ja kehittämisessä. Lisäksi koulutamme vuosittain satoja eri alojen ammattilaisia ja viranomaisia silpomisen eri muodoista ja siihen puuttumisesta sekä Suomen lainsäädännöstä ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten velvoitteista silpomiseen liittyen.

Olimme mukana vuosina 2021–2022 oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, jossa pyrittiin selkeyttämään tyttöjen sukuelinten silpomisen rangaistavuutta. Valitettavasti työryhmä ei päätenyt esittämään muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön. Jätimme työryhmän mietintöön eriävän mielipiteemme .

Ehdotettu säännös turvaa aiempaa selvästi vahvemmin väkivallan uhrin oikeudet

Nyt lausuttavana oleva uusi hallituksen esitys vastaa pitkälti eriävissä mielipiteessämme esitettyjä ehdotuksia. Säännös tarkastelee tyttöjen sukuelinten silpomista nimenomaisesti yhtenä tyttöihin ja naisiin kohdistuvan väkivallan muotona ja ihmisoikeusloukkauksena, jolta valtiolla on velvollisuus suojella tyttöjä ja naisia. Esitys rakentuu vahvasti Istanbulin sopimuksen vaatimuksille ja huomioi jo

ennalta juuri hyväksytyt EU-direktiivin velvoitteet naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta.

On erityisen tärkeää, että säännös kattaa kaikki tyttöjen sukuelinten silpomisen muodot ja syyteoikeuden vanhentumisaika alkaa vasta alaikäisenä silpomisen kokeneen tultua täysi-ikäiseksi.

Nykyisen lainsäädännön suurin heikkous on se, että oikeustila ei ole aukottoman selvä fyysisesti vähäisimpien silpomisen muotojen osalta. Tyttöjen sukuelinten silpomisen muodot vaihtelevat paitsi maittain, myös saman maan sisällä. Globaalisti on myös siirrytty fyysisesti vahingoittavimmista muodoista vähemmän fyysisesti vahingoittaviin muotoihin. Unicefin tuoreen selvityksen mukaan esimerkiksi Somaliassa, infibulaatio eli nk. faraoninen silpominen ei ole enää yleisin muoto. Tämän vuoksi on äärettömän tärkeää, että rangaistavuus ulotetaan kaikkiin tekoihin riippumatta niiden fyysisestä vahingoittavuudesta tai siitä, jääkö niistä pysyviä jälkiä sukuelimiin. Tutkitusti teon traumaattisuus ja sitä kautta vahingollisuus ei välttämättä ole suorassa yhteydessä fyysisen vamman vakavuuteen.

Toinen merkittävä epäkohta nykyisen lainsäädännössä on se, että rikoslain pahoinpitelysäännöksen mukaan törkeän pahoinpitelyn syyteoikeus vanhenee 20 vuodessa. Koska valtaosa tyttöjen sukuelinten silpomisista kohdistuu pieniin lapsiin, teko on saattanut jo vanhentua ennen kuin he olisivat olleet valmiita tekemään kokemastaan väkivallasta rikosilmoituksen. Nyt esitetty muutos on huomattava parannus silpomisen läpikäyneiden oikeusturvaan.

On myös hyvin tervetullutta, että silpomisen valmistelu (esim. tytön tai naisen vieminen ulkomaille silpomista varten tai siihen pakottaminen) on hallituksen esityksessä selkeästi rangaistavaa. Lisäksi uhrin suostumus ei poista rangaistavuutta edes fyysisesti vähäisimpien tekojen osalta eikä huoltaja voi antaa huollettavansa puolesta silpomiseen suostumusta.

Nyt ehdotettu vahva säännös toteuttaa Suomen kansainväliset velvoitteet paitsi Istanbulin sopimuksen, myös edellä mainitun EU-direktiivin osalta.

Lainsäädännön lisäksi tarvitaan ennaltaehkäisyä, puuttumista rikosta epäiltäessä sekä tukipalveluita

Tyttöjen sukuelinten silpominen on tyypillisesti piilorikollisuutta. Kattavaa tietoa sen yleisyydestä Suomessa ei ole. THL:n arvion mukaan Suomessa silpomisen riskissä on 650–3000 tyttöä. Vaikka epäiltyjä tapauksia tulee hyvin vähän viranomaisten tietoon, on kuitenkin selvää, että riski on olemassa. Unicefin tuoreen julkaisun mukaan esimerkiksi Somaliassa 99 prosenttia, Eritreassa 83 prosenttia ja Irakissa 7 prosenttia 15–49-vuotiaista tytöistä tai naisista on käynyt läpi sukuelinten silpomisen. Tyttöjen sukuelinten silpominen on yhteisöllisen väkivallan muoto, jossa paine silpomiseen voi tulla ulkomailta asuvilta sukulaisilta tai ulkomaille suuntautuvalla matkalla, vaikka Suomessa asuvat vanhemmat itse sitä vastustaisivatkin.

Suomen valtio ei nykyisellään toteuta täysimääräisesti velvoitteitaan suojella tyttöjä sukuelinten silpomiselta. Tavoitteena on oltava, että yksikään Suomessa asuva tyttö ei joudu läpikäymään silpomista. Riskiryhmien parissa tehtävää tiedottamista ja asennemuutostyötä tulee resursoida myös jatkossa. Viranomaisten ja ammattilaisten puuttumista ja puheeksi ottoa tulee tehostaa sekä ennaltaehkäisevässä mielessä että mahdollisten tapausten paljastumiseksi. Kansallisia ohjeistuksia tulee luoda ja kehittää. Silpomisen estämisen toimintaohjelma tulee toimeenpanna täysimääräisesti.

Suomessa silpomisen vastaisessa työssä niin kansallisella kuin järjestötasolla on panostettu ennaltaehkäisyyn. On kuitenkin tärkeää, että myös silpomisen jo läpikäyneiden tukitoimia ja palveluita kehitetään. Siihen velvoittaa jo Istanbulin sopimus, mutta vielä vahvempi velvoittavuus tulee edellä mainitusta tuoreesta EU-direktiivistä. Sen mukaan ”jäsenvaltioiden on varmistettava tehokas, ikätasoa vastaava ja helposti saavutettava tuki naisen sukuelinten silpomisen uhreille, myös tarjoamalla gynekologista, seksologista, psykologista ja traumahoitoa ja -neuvontaa, joka on yksilöity näiden uhrien erityistarpeisiin”. Nykyisellään nämä tukitoimet ja palvelut puuttuvat Suomesta lähes täysin. On ensiarvoisen tärkeää, että tähän työhön ryhdytään viipymättä.

Ihmisoikeusliitto pitää luonnosta hallituksen esitykseksi tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen rangaistavuudesta erinomaisena eikä ehdota siihen muutoksia.

2. Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen valmistelua koskevat kommentit ja huomiot

-

3. Rikosoikeudellista vanhentumista koskevat kommentit ja huomiot

-

4. Lapsensurmaa koskevat kommentit ja huomiot

-

5. Kommentit ja huomiot esitysluonnoksen johdosta muihin lakeihin tehtäviin muutoksiin

-

6. Muut esitykseen liittyvät kommentit ja huomiot

-

Latvala Johanna
Ihmisoikeusliitto